

Från förfallaren

NILS STJERNBERG

SUPPLEMENT

TILL ANDRA UPPLAGAN AV

KOMMENTAR

TILL

STRAFFLAGEN KAP. 17-18

UPPSALA OCH STOCKHOLM
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI A.-B.
I DISTRIBUTION

STOCKHOLMS
UNIVERSITETS
BIBLIOTEK

Jur II

Staff Beck

Sternberg

ersitet
teket

Denna digitala version av verket är nedladdad från juridikbok.se.

Den licens som tillämpas för de verk som finns på juridikbok.se är **Creative Commons CC BY-NC 4.0**. Licensvillkoren måste följas i sin helhet och dessa finner du här <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.sv>

Sammanfattningsvis innebär licensen följande:

Tillstånd för användaren att:

- Kopiera och vidare distribuera materialet oavsett medium eller format
- Bearbeta och bygga vidare på materialet

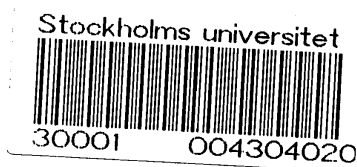
Villkoren för tillståndet är:

- Att användaren ger ett korrekt erkännande, anger en hyperlänk till licensen och anger om bearbetningar är gjorda av verket. Detta ska göras enligt god sed.
- Att användaren inte använder materialet för kommersiella ändamål.
- Att användaren inte tillämpar rättsliga begränsningar eller teknik som begränsar andras rätt att göra något som licensen tillåter.

Se även information på

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.sv>

2005
STOCKHOLMS UNIVERSITET
JURIDISKA BIBLIOTEKET

SUPPLEMENT

TILL ANDRA UPPLAGAN AV

KOMMENTAR

TILL

STRAFFLAGEN KAP. 17–18

AV

PROFESSOR

NILS STJERNBERG

UPPSALA OCH STOCKHOLM
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.
(I DISTRIBUTION)

298/
66

UPPSALA 1941

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.

41714

FÖRORD.

Sedan andra upplagan av kommentaren till strafflagens 17:e och 18:e kapitel utkom, har en del lagändringar i dessa kapitel genomförts, huvudsakligen genom lagen d. 21/5 1937 om ändring i vissa delar av strafflagen. Då nämnda ändringar ej äro större än att en redogörelse därför i allmänhet kunnat på ett naturligt sätt anslutas till den i kommentaren givna framställningen rörande i fråga kommande §§ såsom tillägg i slutet av kommentaren till desamma, har jag ansett lämpligt att genom utgivande av föreliggande supplement på dylikt sätt fullständiga framställningen. En del smärre ändringar och tillägg i den tidigare kommentarens text ha emellertid även måst göras, särskilt ock för beaktande av efter nämnda upplagas utgivande tillkomna avgöranden vid domstolarne. Någon allmän revidering av den tidigare kommentarens text med hänsyn till ändringar inom lagstiftningen på andra områden än strafflagens har däremot ansetts ej böra ifrågakomma. En sådan skulle egentligen blott bidragit till att göra framställningen i supplementet mindre överskådlig och har därför ansetts böra äga rum endast i samband med utgivandet av en helt ny upplaga, vilket emellertid, ej minst med hänsyn till strafflagsreformens allmänna läge, f. n. icke kan anses vare sig erforderligt eller påräkneligt.

Stockholm i oktober 1941.

Författaren.

Tillägg till kap. 17.

§§ 1—3.

Genom lag d. $21/5$ 1937, som trädde i kraft d. $1/7$ samma år, ha §§ 1—3 i detta kapitel upphört att gälla. Horsbrottet har därmed upphört att i svensk rätt vara en brottstyp. Uttrycket »hor» såsom beteckning för de gärningar, som tidigare varit att hänföra under denna brottstyp har emellertid därmed icke försvunnit ur svensk lag; se G. B. 11: 8 i dess lydelse enligt lag d. $21/5$ 1937.

§§ 4—6.

s. 26. Första satsen av andra stycket skall lyda: Om brottets allmänna natur gäller i övrigt detsamma som gällt angående det numera genom lagändringen d. $21/5$ 1937 ur strafflagen försvunna horsbrottet.

s. 34. De sista 8 raderna i not 1 utgå.

s. 35. I första stycket utgå raderna 2—12 (t. o. m. ordet »rättsstridigt»).

Första satsen av 2:a stycket skall lyda: Straffet för tvegifte är vida strängare än de förutvarande straffbestämmelserna för horsbrottet; men bestraffningsreglerna äro i övrigt anordnade enligt samma grunder som förut gällde i fråga om detta.

Tillägg till kap. 18.

s. 39. Efter fjärde stycket tilläggas följande nya stycken:

12). Genom lag d. $24/9$ 1931 infördes i 15 § uttryckligt stadgande om att bötesstraffets maximum vid försvårande omständigheter är 500 riksdaler, i syfte att därmed utmärka,

att böterna även i dylikt fall skola omedelbart ådömas i penningar, och icke i dagsböter.

13). Genom lag d. $\frac{5}{6}$ 1936, som trädde i kraft d. $\frac{1}{1}$ 1937, upphävdes det förutvarande andra stycket i 12 § i samband med borttagande ur strafflagen av reglerna om ådömande av påföljd enligt 2: 19.

14). Genom lag d. $\frac{21}{5}$ 1937, som trädde i kraft d. $\frac{1}{7}$ s. å. genomfördes i detta kapitel ett flertal ändringar. I fråga om blodskamsbrotten upphävdes 4 och 5 §§; inskränktes genom en ny § 2 a straffområdet i fråga 1 och 2 §§; nedsattes straffet i dessa båda §§, men skärptes tillika för vissa fall i 2 §; samt nedsattes straffet i 3 §. I 6 § infördes strafflindringar, men skärptes tillika straffet för vissa fall; i 7 § lindrades straffet för vissa fall; i 8 § utvidgades brottsområdet och skärptes straffet; härjämte infördes en ny straffbestämmelse genom upptagande i detta kapitel av en ny § 8 a. I 9 § lindrades straffet, men undergick tillika brottsområdet en utvidgning.

15). Genom lag d. $\frac{9}{9}$ 1938 stadgades, att det förutvarande andra stycket i 13 § skulle upphöra att gälla från och med utgången av nämnda år.

§§ 1—5.

s. 45. Raderna 6, 7 och 8 uppifrån (till punktens slut) utgå och ersättas med följande: se ock rättsfall 1934 s. 35 (beröring av könsdelarne ej ens erforderlig för ansvars ådömande enligt 18: 7); rättsfall 1918 s. 410, 1931 s. 132, 1934 s. 642, 1940 s. 593 (masturbation å man genom annan mansperson ansedd såsom övande av otukt enligt 18: 10; enligt de båda förstnämnda rättsfallen *emissio seminis* tillsynes ej erforderlig för brottets fullbordan); jfr ock rättsfall 1927 s. 473.

s. 48. Sista punkten i första stycket utgår och ersättes med följande: Numera har dock H. D. i rättsfall 1938 s. 332 enhälligt anslutit sig till förutnämnda äldre uppfattning, att

straffet i 18: 10 är tillämpligt även å en passivt medverkande. Därav följer emellertid icke, att lösningen av nämnda konkurrensspörsmål därmed blivit en annan. Ty oberoende av förutnämnda argumentering kan till stöd för denna lösning åberopas, att det svårigen kan antagas vara lagens mening att statuera brottskonkurrens mellan brott enligt 10 § och blodskams-§§, då lagen, på sätt nedan skall visas, icke etablerat någon konkurrens i fråga om brott enligt 10 §, som förövats mot minderårig såsom sådan. Jfr ock till det sagda justitieministerns yttrande i propositionen rörande 1937 års lagändringar (N. J. A. II 1937 s. 361).

s. 55. Efter första stycket tillägges följande:

Genom lag d. $21\frac{1}{5}$ 1937, som trädde i kraft d. $1\frac{1}{7}$ samma år, ha kapitlets blodskams-§§ erhållit följande lydelse:

§ 1.

Öva släktingar i rätt upp- och nedstigande led otukt med varandra; dömes den äldre till straffarbete från och med ett till och med sex år samt den yngre till straffarbete i högst två år eller fängelse.

Har släkting i rätt uppstigande led övat otukt med den, som ej fyllt femton år eller som var sinnessjuk eller sinnesslö, eller eljest genom grovt missbruk av den yngres beroende ställning förmått denne till otukt, skall han dömas till straffarbete från och med fyra till och med tio år.

§ 2.

Övas otukt mellan dem, av vilka den ene är eller varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led; dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse. Var äktenskapet upplöst, må till böter dömas.

Styvfader eller styvmoder, som under omständigheter svarande mot de i 1 § 2 mom. angivna övat otukt med styvbarn eller styvbarns avkomling, dömes till straffarbete från och med ett till och med sex år.

§ 2 a.

Ej må den som genom grovt missbruk av beroende ställning förmåtts till otukt, varom i 1 eller 2 § sägs, till straff dömas; ej heller i något fall den som vid otuktens övande var under aderton år.

§ 3.

Öva syskon otukt med varandra; varde dömda till straffarbete i högst två år eller fängelse.

§§ 4 och 5 hava genom nämnda lag upphävts.

I fråga om *gärningens* karakterisering och i fråga om *det subjektiva rekvisitet* föreligger ingen ändring i förhållande till förut gällande rätt. Däremot har otukt i de jämlikt 4 och 5 §§ hittills förbjudna leden upphört att såsom sådan vara straffbar. I de fall, som avses i 1, 2 och 3 §§ föreligger i fråga om brottsbegreppen ej heller någon ändring i förhållande till förut gällande rätt. Genom upptagandet i 1 § av uttrycket »släktingar i rätt upp- och nedstigande led», i nära anslutning till stadgandet i G. B. 2: 7, har blott tydligare markerats, att det är likgiltigt, om bördens är äktenskaplig eller utomäktenskaplig, men att å andra sidan blodsband är erforderligt. Och genom upptagandet i 2 §, i anslutning till G. B. 2: 9, av formuleringen: »Övas otukt mellan dem, av vilka den ene är eller varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led» har blott uttryckligen angivits, att straffbudet är tillämpligt, även om det äktenskap, som grundat svågerlaget, numera är upplöst.

Däremot har genom den nya lagen *straffbestämmelserna*

för blodskam i de alltjämt straffbelagda fallen undergått omfattande ändringar. I 1 § har sålunda strafflatituden för *ascendent* från tidigare stadgade livstids straffarbete eller straffarbete i 8—10 år sänkts till straffarbete i 1—6 år, dock att om *ascendent* övat otukt med *descendent*, som vid tillfället ej fyllt 15 år eller som var sinnessjuk eller sinnesslö eller eljes genom grovt missbruk av sin ställning (t. ex. genom misshandel eller hot) förmått denne till otukt, straffet skärpes till straffarbete i 4—10 år. I verkligheten är därför den genomförda strafflindringen icke så betydande som det i förstone kunde synas. Ty då enligt kriminalstatistiken ca 60 % av ifrågavarande lagförda brott äro begångna av fader med dotter, som varit under 15 år, samt även i de fall, då fader övat otukt med vuxen dotter, som mer eller mindre frivilligt inlåtit sig på förbindelsen, denna senare ofta är att anse såsom mer eller mindre imbecill, lär i själva verket den senare strängare strafflatituden vid dessa brott bliva den ordinära latituden. Och vidare är även med hänsyn till övriga fall tydligt, att då såsom i förevarande § straffskalorna för de svårare och de lindrigare fallen starkt gripa över i varandra, domstolen, där gärningen i fråga om svårhetsgrad *närmar sig* något av de i lagen särskilt angivna svårare fallen, har att utmäta straffet inom den *övre* delen av den mildare latituden. Så t. ex. om *descendenten* varit föga äldre än 15 år eller företett påtagliga tecken på en låt vara lindrigare grad av imbecillitet eller då påtagligt missbruk förelegat av *descendentens* beroende ställning, ehuru detsamma icke direkt kan betecknas såsom »grovt»; jfr härom justitieministerns yttrande i den kungl. prop. till riksdagen (N. J. A. 1937 s. 363). Att observera är härvid ock, att det, då här är fråga om bestraffande av uppsåtligt brott och i analogi med vad som gäller om det objektiva brottsrekvisitet i övrigt, för den strängare latitudens tillämpning enligt vanliga *dolus*-regler måste krävas, att *ascendenten* ägt kännedom om de omständigheter, som

grunda straffskärpningen i fråga, alltså särskilt därom, att *descendenten* ej fyllt 15 år, vid tillfället varit sinnessjuk o. s. v. I motsatt fall blir på sin höjd den övre delen av den lindrigare latituden att tillämpa.

För *descendent* har i 1 § strafflatituden sänkts från straffarbete i högst 4 år till straffarbete i högst 2 år eller fängelse. Men därjämte har genom den nya § 2 a uttryckligen stadgats strafffrihet för »den som genom grovt missbruk av beroende ställning» förmåtts till otukten i fråga eller som vid otuktens övande varit under 18 år. Av §:s lydelse framgår, att det i fråga om *descendent*, som uppnått 18 års ålder, för strafffrihets inträde erfordras, att grovt missbruk av hans beroende ställning bevisligen förelegat; jfr justitieministerns yttrande i kungl. propositionen (N. J. A. II 1937 s. 364).

I 2 § har strafflatituden sänkts från straffarbete i 6 månader t. o. m. 4 år till straffarbete i högst 2 år eller fängelse. Var det svågerlaget grundande äktenskapet vid gärningen i fråga redan upplöst, kan straffet till och med nedsättas till böter. Om emellertid otukt övats av styvfader eller styvmoder med styvbarn eller styvbarns avkomling under sådana omständigheter, som föranleder straffskärpning för *ascendent* enligt 1 §, skall en straffskala, som är *strängare* än den förut gällande rättens komma till användning. Straffet är nämligen för dylika fall jämlikt i 2 §:s 2:a st. straffarbete i 1—6 år. I detta fall kan lägre straff icke ifrågakomma ens för det fall att det svågerlaget grundande äktenskapet vid gärningens förövande redan var upplöst. Denna straffskärpning gäller emellertid endast för nu nämnda fall av svågerlag i rätt upp- och nedstigande led. Vid fall av otukt mellan fader eller moder och barn eller avkomlings maka är nu nämnda straffskärpning icke tillämplig. Någon särskild lägre straffskala för den part som befinner sig i rätt nedstigande svågerlag, på sätt fallet varit enligt förut gällande rätt, har däremot i denna § icke längre ansetts erforderlig efter den straffnedsättning, som

den nya lagen genomfört. Straffskärpningen § 2, 2:a. st. gäller endast i fråga om den andra parten. Men även i fråga om denna 2 § inträder jämlikt § 2 a strafffrihet för den som genom grovt missbruk av beroende ställning förmåtts till otukt eller som vid otuktens övande var under 18 år.

I 3 § har straffet för otukt mellan syskon från straffarbete i 2—6 år ävenledes nedsatts till straffarbete i högst 2 år eller fängelse.

§ 6.

s. 60 rad 12 nedifrån står: »vilket då även straffas» ändras till: vilket då även kan komma att straffas.

s. 60 rad 4 nedifrån står: »även styvbarnet straffas», ändras till: även styvbarnet kan komma att straffas.

s. 64 3 st. Här tillägges vid dess slut: Jfr emellertid till det ovan sagda numera den genom 1937 års lagändring nyttillkomna § 8 a i detta kapitel.

s. 65. Efter första stycket tillägges följande:

Genom lag d. ²¹/₅ 1937, som trädde i kraft d. ¹/₇ samma år, har § 6 erhållit följande lydelse:

Öva religions- eller skollärare, uppfostrare eller läromästare otukt med ungdom, som de till undervisning eller uppfostran hava, eller göra det adoptivföräldrar med adoptivbarn, fosterföräldrar med fosterbarn, eller förmyndare med myndling; varde dömda till straffarbete i högst fyra år eller fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må till straffarbete i högst sex år dömas.

Övar styresman, föreståndare eller annan tjänsteman, läkare, uppsyningsman eller vaktbetjänt vid straffinrättning, häkte, sjukhus, fattighus, barnhus eller annan sådan inrättning, otukt med kvinna, som där intagen är; dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse.

Den nya lydelsen innebär ändringar endast i vad angår *straffbestämmelserna*. I §:ns 1:a st. föreligger en sådan ändring i så väl mildrande som skärpande riktning. I förstnämnda hänseende märkes, att det förut stadgade minimum av 6 månader i fråga om straffarbetsstraffet borttagits. I sistnämnda hänseende har medgivits en straffskärpning upp till 6 års straffarbete för det fall att omständigheterna äro synnerligen försvårande. Man har därvid särskilt velat ta hänsyn till sådana fall, då gärningen förövats av adoptivföräldrar eller fosterföräldrar mot adoptivbarn resp. fosterbarn under sådana kvalificerande omständigheter, som föranlett införande av ett särskilt skärpt straff för styvföräldrar i 2 §:s andra stycke. Straffet för här i fråga varande gärningar var före 1937 års lagändring lindrigare, ej blott i jämförelse med straffet för ascenderer i 1 §, utan även (på grund av lägre straffminimum) i jämförelse med straffet i 2 § för personer i rätt uppstigande svägerlag. Och så är även efter de i dessa §§ numera genomförda ändringarne i bestraffningsreglerna alltjämt förhållandet, vad 1 § angår. Vad angår 2 §, är däremot straffet för person i rätt uppstigande svägerlag i allmänhet numera lindrigare än straffet i 6 § så väl i fråga om straffminimum som straffmaximum. Endast för sådana fall, som avses i 2 §:s 2 st. är straffet i nämnda § (på grund av högre straffminimum) alltjämt strängare än straffet enligt 6 §.

I §:ns 2:a st. har genom den nya lydelsen ej skett någon annan ändring än att det förut stadgade maximum av 6 månader för det därstädes vid sidan av straffarbete förekommande fängelsestraffet borttagits, vadan numera fängelse även utöver sagda tid kan ådömas.

s. 66. Å rad 8 uppfifrån tillägges efter ordet: »lagförslag» följande punkt: En kriminalisering, byggd på en kombination av båda de nu nämnda rekvisiten har numera genom 1937 års lagändring införts i svensk rätt medelst upptagande i detta kapitel av en ny § 8 a; se härom nedan.

§ 7—8.

s. 75. Efter första stycket införes följande:

Genom lag d. $21/5$ 1937, som trädde i kraft d. $1/7$ samma år, ha 7 och 8 §§ erhållit följande lydelse:

§ 7.

Övar man otukt med kvinna, som ej fyllt tolv år; dömes till straffarbete från och med fyra till och med åtta år; dock må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, tiden för straffarbetet till två år nedsättas. Fick kvinnan av gärningen svår kroppsskada eller ljöt hon därav döden; dömes till straffarbete från och med åtta till och med tio år eller på livstid.

§ 8.

Övar någon, i annat fall än i 7 § sägs, otukt med barn, som ej fyllt femton år; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år eller fängelse i minst sex månader.

Den nya lydelsen innebär ej blott en ändring i *straffbestämmelserna* beträffande båda dessa §§, utan vad 8 § angår jämväl en ändring i fråga om *brotsrekvisitet*.

Enligt den äldre lydelsen kunde endast kvinna vara *objekt* för brott enligt dessa §§. Numera hava emellertid straffbestämmelsen i 8 § utsträckts till att gälla den som i »annat fall än i 7 § sägs» övar otukt med »barn», som ej fyllt 15 år. Härigenom kommer även kvinnans övande av otukt med manlig ungdom, som ej fyllt 15 år att hemfalla under straff, men ansvaret stannar i dylikt fall alltid vid det i 8 § stadgade. En följd härav är ock, att *subjektet* för brott enligt 8 § även kan vara kvinna. Alltjämt gäller emellertid, även vad angår 8 §, att straffbestämmelserna i dessa §§ icke kunna

avse övande av otukt mellan personer av samma kön; se härom ock justitieministerns yttrande i kungl. propositionen rörande 1937 års lagändring (i N. J. A. II 1937 s. 361).

Straffet är enligt förevarande §§, därest objektet för gärningen varit kvinna, som ej fyllt 12 år, likasom förut straffarbete i 4—8 år; dock kan det jämlikt förevarande lagändring nedsättas till straffarbete i 2 år, om omständigheterna äro synnerligen mildrande. Vid införandet av denna straffminskning har enligt förarbetena särskild hänsyn tagits därtill, att fullbordat brott kan föreligga, utan att samlag kommit till stånd; se särskilt justitieministerns yttrande i kungl. propositionen till 1937 års riksdag (i N. J. A. II 1937 s. 368). Vid sidan därav har ock uppmärksamheten varit riktad på sådana fall, då otukt förekommit allenast vid något enstaka tillfälle samt icke någon fysisk skada därav orsakats; jfr härom N. J. A. II 1937 s. 367. Straffskärpningen i 7 § för det fall, att kvinnan av gärningen fick svår kroppsskada eller död, är oförändrad. I dylikt fall skall givetvis numera jämväl regeln i Str. L. 5: 12, 2:a st., 1:a p. iakttagas.

I § 8 har däremot en väsentlig höjning av straffet genomförts, och detta så väl i fråga om strafflatitudens maximum som i fråga om dess minimum. Straffarbetsstraffets maximum är höjt från 2 till 4 år; det förut stadgade särskilda maximum för fängelsestraffet, 6 månader, är borttaget. Och så väl i fråga om straffarbetsstraffet som fängelsestraffet är straffminimum höjt till 6 månader. Denna höjning av straffet i § 8 har med hänsyn till den på senare år iakttagna betydande ökningen av antalet brott mot denna §, ansetts vara ur generalpreventionssynpunkt särskilt påkallad.

I fråga om *det subjektiva rekvisitet* är härjämte numera att märka, att de kommitterade, vars förslag ligger till grund för den ovannämnda avsevärda förhöjningen av straffet i 8 § för sin del särskilt uttalat, att de därvid utgått från, att det för straff jämväl enligt 8 § för framtiden bör krävas uppsåt

även i förhållande till det där uppställda åldersrekvisitet i fråga om objektet för gärningen; se härom N. J. A. II 1937 s. 367. Och därjämte kan ju numera till förmån för en dylik rättsståndpunkt åberopas, att om uppsåt i förenämnda hänseende icke skulle vara bevisligt, straff för vissa fall likvisst kan inträda enligt den genom 1937 års lagändring nyinförda § 8 a i detta kapitel. Enligt kommitterades ovannämnda uttalande synes rent av förutsättas, att det för framtiden skulle krävas »vetskap» om ifrågavarande brottsrekvisit, och sålunda eventuellt uppsåt i förevarande hänseende icke vara tillräckligt. Till en dylik ytterligare skärpning av det subjektiva rekvisitet synes emellertid lagbudets avfattning icke giva tillräcklig anledning. I betraktande kommer härvid ock, att den av kommitterade föreslagna särdeles vidsträckta avfattningen av nyssnämnda nya § 8 a, vilken av dem bl. a. just var avsedd att kunna ingripa för sådana fall, då erforderligt uppsåt enligt 8 § i förevarande hänseende icke vore bevisligt, högst väsentligt inskränktes genom den kungl. propositionen; jfr härom nedan.

Genom förutnämnda lag d. $21\frac{1}{5}$ 1937 har jämväl i detta kapitel införts en ny § 8 a av följande lydelse.

§ 8 a.

Förmår man, i annat fall än här ovan avses, genom grovt missbruk av överordnad ställning kvinna, som ej fyllt aderton år, till otukt; straffes med fängelse.

Enligt denna § utsträcker straffskyddet för kvinna även efter fyllda 15 år, genom kriminalisering av otukts övande med kvinna, som ej fyllt 18 år, medelst grovt missbruk av tjänsteförhållande. Enligt de kommitterades förslag avsåg motsvarande § även den som i andra fall förmår kvinna i sådan ålder till otukt medelst »grovt missbruk av en på ålder och erfarenhet grundad överlägsenhet», men denna straffbestämelse upptogs ej i den kungliga propositionen till riksdagen.

Objekt för detta brott kan sålunda endast kvinna vara. Men för att straffbudet skall vara tillämpligt kräves att hon ej fyllt 18 år. Att hon skall ha fyllt 15 år, kräves icke. Enligt sin avfattning är §:n tillämplig, även om hon icke uppnått nämnda ålder, men av någon särskild anledning, t. ex. brist i avseende å det subjektiva rekvisitet, den föregående 8 § icke är tillämplig. *Subjektet* måste av samma skäl, som tidigare anförts i fråga om 7 och 8 §§, vara man.

Gärningen skall bestå däri, att mannen »genom grovt missbruk av överordnad ställning förmått kvinnan till otukt». Man har därvid främst haft det fall för ögonen, att en överordnad i ett *enskilt* tjänsteförhållande såsom t. ex. en arbetsgivare resp. husbonde eller en arbetsledare i handelsföretag, fabriker eller restauranter på dylikt sätt missbrukat sin ställning, men uteslutet är givetvis icke, att överordnad i ett offentligt-rättsligt tjänsteförhållande kan göra sig skyldig till straff enligt detta lagrum, i den mån gärningen icke hemfaller under ansvar enligt någon föregående § i detta kapitel, t. ex. jämlikt § 6. Så t. ex. om en överordnad tjänsteman i ett ämbetsverk gör sig skyldig till dylikt missbruk gentemot underordnad kvinnlig tjänsteman inom verket.

Mannen skall ha »förmått» kvinnan till otukt genom dylikt missbruk av sin tjänsteställning. Uteslurna från §:s tillämpningsområde äro därför sådana fall, då kvinnan fullt frivilligt inlåtit sig på förbindelsen i fråga, och det missbruk av tjänsteställning, som förelegat, blott är uttryck för en efteråt gent emot henne visad välvilja från den överordnades sida. Har däremot den åtgärd från mannens sida, vilken innefattar missbruk av tjänsteställningen gått i tiden före kvinnans samtycke till förbindelsen, måste, även om åtgärden i fråga tillkommit genom kvinnans åtgörande, i det att hon inför mannens initiativ till åstadkommande av en dylik förbindelse uppställt denna åtgärd såsom villkor för densamma, lagens krav i förevarande hänseende anses uppfyllt. I dess uttryck »förmå»

ligger vid sådant förhållande icke något mera än att åtgärden i fråga skall ha varit avgörande för hennes samtycke till förbindelsen.

Åtgärden skall innefatta missbruk av en gentemot kvinnan »överordnad» ställning. Att ett missbruk av tjänsteställning föreligger, såsom medel för hennes påverkan torde därför icke i och för sig vara tillräckligt. Om en polisman bereder sig tillfälle till otukt med en kvinna i dylik ålder genom löfte att icke anmäla ett av henne begånget brott eller genom löfte i fråga om en för brott eller lösdriveri misstänkt kvinna att icke yppa vissa för henne besvärande, av honom kända förhållanden, kan detta visserligen för honom leda till ansvar för tjänstefel, och därjämte till ansvar enligt 15 kap. Str. L., men icke till ansvar enligt förevarande lagrum. Än mindre är så förhållandet, då fråga icke är om missbruk av tjänsteställning, utan blott om missbruk av faktisk rättslig maktställning gent emot kvinnan överhuvud. Så t. ex. då någon förmår kvinna i dylik ålder till otukt genom löfte att icke angiva ett av henne begånget brott, om vilket han vunnit kännedom, eller genom att efterskänka en skuld, i vilken hon häftar till honom, eller om en hennes hyresvärd förmår henne därtill genom beviljande av nedsättning i eller anstånd med hyran. I det förstnämnda av dessa fall kan emellertid numera till och med ett betydligt strängare ansvar inträda enligt den genom samtidig lagändring nyinförda § 15 a i Str. L. kap. 15. De båda senare fallen åter äro enligt svensk lag alltjämt straffria, även om gärningen bevisligen haft karaktären av ett utnyttjande av ett för kvinnan förefintligt ekonomiskt nödläge.

För §:s tillämplighet erfordras vidare, att det skall föreligga »grovt» missbruk av den överordnade ställningen. Såsom fall av dylikt »grovt missbruk» har i förarbetena till lagen särskilt framhållits, att den överordnade genom utfästande av särskilda förmåner i tjänsten eller genom hot om

avsked förmått kvinnan till otukt. Men givetvis kan även hot om andra väsentliga nackdelar i tjänsten, såsom hot om en större löneminskning, förflyttning till annan, för vederbörande särskilt oförmånlig arbetsplats eller hot om överflyttning till tyngre och väsentligt mera ansträngande arbete såsom medel vara tillräckligt för ansvars inträde.

För *brottets fullbordan* erfordras enligt lagen att man med nyssnämnda medel »förmått kvinnan till otukt». I och för sig skulle detta uttryck, språkligt sett, icke behöva innebära mera än att genom förutnämnda åtgärder framkallats ett samtycke av kvinnan till otukts övande; jfr angående innebörden av uttrycket »förleder till — — otukt» i detta kapitel 11 §. Men i detta fall bjuder en ofrånkomlig analogi från de föregående §§ i detta kapitel till att för brottets fullbordan jämväl kräves, att det verkligen kommit till otukts övande mellan parterna i fråga. Detta synes ock vid förarbetena till lagen ha förutsatts; jfr N. J. A. II 1937 s. 368—9. Utan denna begränsning av straffbudets räckvidd skulle ock möjligheten av straffbudets utnyttjande i utpressningssyfte ha föranlett vida större betänkligheter än de som vid dess tillkomst framfördes mot detsamma.

Brottet lyder under allmänt åtal. Enligt det ursprungliga förslaget var det avsett, att brott enligt denna § skulle vara angivelsebrott. En dylik åtalsregel ansågs dock under lagförslagets vidare behandling snarast giva kvinnan resp. hennes målsman ökad möjlighet att utnyttja straffbestämmelsen i utpressningssyfte, medan å andra sidan kvinnans intresse att icke tillfogas obehag genom åtals anställande mot hennes vilja kunde anses tillräckligt tillgodosett redan därigenom, att enligt sakens natur åtal i dylika fall icke gärna kan tänkas komma till stånd utan kvinnans eller hennes målsmans medverkan.

Straffet är i denna § fängelse, utan någon inskränkning i vare sig maximum eller minimum. Bötesstraff har ansetts ej kunna ifrågakomma.

§ 9.

s. 79. Nederst å sidan tillfogas följande:

Genom lag d. $21/5$ 1937, som trädde i kraft d. $1/7$ samma år, har § 9 erhållit följande lydelse.

Övar man otukt med kvinna, som är sinnessjuk eller sinnesslö; dömes till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år.

Lagändringen innebär ej blott en ändring i fråga om straffet utan även en avsevärd utvidgning av straffområdet.

Medan *objektet* för gärningen förut angavs med orden »avvita kvinna», vilket enligt strafflagens terminologi endast kunde anses innefatta sådana former av sinnessjukdom, som inneburo en verklig desorganisering av de intellektuella själsförmögenheterna (därunder inbegripet även idioti), har genom dess betecknande med orden: »kvinna som är sinnessjuk eller sinnesslö» i §:s nya avfattning en väsentlig utvidgning av straffbudets räckvidd genomförts. Nämnade uttryck inbegriper nämligen, liksom det indispensabla äktenskapshindret i G. B. 2: 5, alla fall av påvisbar sinnessjukdom och sinnesslöhet.

Det är under sådana förhållanden särskilt viktigt att fasthålla, att även ifrågavarande straffbud, liksom hittills, i fråga om *det subjektiva rekvisitet* förutsätter uppsåt, d. v. s. vilja att öva otukten i fråga med kännedom om att kvinnan är sinnessjuk eller sinnesslö. Sistnämnda rekvisit, som i fråga om straffbudets förutvarande omfattning knappast ägt någon självständig betydelse, kommer däremot att med dess nya avfattning påtagligen spela en betydelsefull roll. Någon tillräcklig anledning att i förevarande hänseende utesluta en *dolus eventualis* såsom tillräcklig grund för ansvars inträde synes emellertid icke föreligga. Ett uttalande av de kommitterade, som framlagt förslaget till §:s nuvarande avfattning, nämligen att de subjektiva förutsättningarna för straffbarhet skola noggrant iakttagas, så att straff ej ifrågakommer

annat än då det gäller notoriskt sinnessjuka eller sinnesslöa kvinnor eller då mannen eljes erfarit »eller måste ha insett», att den kvinna han inlåtit sig med var sinnessjuk eller sinnesslö (N. J. A. II 1937 s. 371), synes näppeligen kunna tagas till intäkt för en annan uppfattning.

Straffet för ifrågavarande brott är till sitt maximum, straffarbete i 4 år, oförändrat, medan däremot i samband med straffområdets utvidgning dess minimum på sådant sätt nedsatts, att det förut stadgade minimum för straffarbetsstraffet, 6 månader, borttagits samt jämväl fängelse upptagits i latituden, och därvid tillika omnämnes före straffarbetsstraffet.

Anledningen till att strafflatitudens maximum lämnats oförändrat sammanhänger därmed, att grunden för ifrågavarande gärningars kriminalisering numera delvis blivit en annan än tidigare. Vid strafflagens tillkomst avsågs därmed — utöver tillvaratagandet av det allmänna samhällsintresse, som samtliga straffbestämmelser i detta kapitel avser att upprätthålla — främst att bereda kvinnan ett särskilt rättsskydd mot mannens missbruk av hennes psykiskt defekta tillstånd i och för sin könsdrifts tillfredsställande. Numera avser man med detta straffbud i stället främst att söka förhindra psykiska defekters överförande på avkomman genom att straffrättsligt inskrida mot sexuella förbindelser mellan män och psykiskt defekta kvinnor, vilka särskilt i fråga om sinnesslöa kvinnor äro talrikt förekommande. Man fullföljer sålunda numera med denna straffbestämmelse främst samma syftemål, som uppbär det indispensabla äktenskapshindret i G. B. 2: 5 och den gällande steriliseringslagstiftningen. Därav följer ock att i fråga om tillämpningen av ifrågavarande lagrum graden av psykisk defekt hos kvinnan icke kan ur straffmätningssynpunkt tilläggas samma självständiga betydelse, som enligt förut gällande rätt kommit till synes i straffområdets avgränsning, samt vidare att det i fråga om straff-

mätningen vid detta lagrum måste bliva av särskilt stor betydelse, huruvida otukten i fråga haft karaktären av verkligt könsumgänge eller icke, ävensom huruvida kvinnan underkastats sterilisering eller icke. Att likvisst ett väsentligt lägre minimum införts i latituden sammanhänger därmed, att de kvinnor, varom härvid är fråga — särskilt de sinnesslöa — ofta äro höggradigt aktiva i sexuellt hänseende, vilket får anses ägnat att avsevärt förminska skuldgraden hos mannen.

Att ur nu nämnda synpunkt även kriminalisera kvinnas övande av otukt med psykiskt defekt man har icke ansetts nödigt på den grund att i dylika fall vanligen även kvinnan själv är psykiskt defekt och av denna grund strafflös. De fall, där så icke är förhållandet, ha ansetts alltför sällsynta för att en kriminalisering i sig skulle anses påkallad. Där de verkligen förekomma, äro de dessutom i regel uttryck för ett verkligt kärleksförhållande mellan kvinnan och mannen, som vanligen undandrager sig offentlig kännedom, och dessutom av humanitetsskäl ansetts böra undandragas kriminalisering.

§ 11.

s. 109 rad 3 nedifrån tillägges efter orden »föremål för straff»: Jfr härtill rättsfall 1931 s. 224.

§ 12.

s. 121. Sista punkten i första stycket utgår och ersättes med följande: Påföljd enligt 2:19 skulle därför ock enligt föreskrift i §:s 2:a st. alltid ådömas, därest straffarbete ålades. Numera har emellertid detta 2:a st. i §:n helt upphävts genom lag d. 5/6 1936 i samband med borttagandet ur strafflagen av reglerna om ådömande av påföljd enligt 2:19.

§ 13.

s. 123. I näst sista stycket å denna sida tillägges följande punkt: Genom lag d. 9/6 1938 har numera stadgats, att hela

andra stycket i denna § upphört att gälla från och med utgången av nämnda år.

s. 132. Vid slutet av första stycket tillfogas: Jfr emellertid numera rättsfall 1937 s. 378.

s. 135. Framställningen fr. o. m. s. 135, sista stycket, t. o. m. s. 148, första och andra stycket, utgår och ersättes med följande:

Jämlikt lag d. 9/9 1938 har andra stycket i denna § upphört att gälla från och med utgången av nämnda år, och ersatts med vissa straffbestämmelser i tvänne samtidigt utfärdade Kungl. Förordningar, nämligen K. F. 9/9 1938 ang. handeln med preventivmedel samt K. F. 9/9 1938 med vissa bestämmelser ang. fosterfördrivande medel, vilka båda trätt i kraft d. 1/1 1939.

§ 14.

s. 154. I slutet av första stycket tillägges: Nya, delvis helt annorlunda utformade bestämmelser ang. lotterier ha, med upphävande av 1881 års K. F., numera givits genom K. M:ts lotteriförordning d. 19/5 1939, vilken trätt i kraft d. 1/1 1940.

§ 15.

s. 159. I slutet av nämnda sida tillägges följande punkt: Genom lagändring d. 24/9 1931 underkastades det för sådant fall bestämda straffet en redaktionell ändring, som stod i samband med den samtidigt genomförda allmänna reformen av bötesstraffet.

s. 161. Andra punkten av andra stycket å denna sida utgår och i stället införes följande: »Så snart omständigheterna äro försvårande, inträder emellertid allt sedan 1925 års lagändring en annan latitud, vars minimum är 25, och vars maximum är 500 riksdaler. Enligt 1925 års lagändring var straffbestämmelsens formulering: »böter ej under tjugufem riks-

daler.» Genom en lagändring d. $^{24}/_9$ 1931 ändrades i samband med den då genomförda allmänna bötesreformen denna formulering till: »böter från och med tjugufem till och med femhundra riksdaler» i syfte att därigenom utmärka, att böter enligt denna § alltjämt skola omedelbart ådömas i penningar, och icke i dagsböter; jfr Str. L. 2: 8, 2:a st.

s. 162. I rad 9 uppiifrån tillägges efter orden »äldre rättens ståndpunkt», följande: Sedan emellertid genom lag d. $^{7}/_6$ 1934 om straff för vissa brott vid förande av motorfordon, §§ 1 och 2, särdeles stränga straff (normalstraff: fängelsestraff i högst ett år) stadgats för den som för motorfordon, då han är så påverkad av starka drycker, att han kan antagas icke äga nödigt herravälde över sina handlingar», har någon konkurrens mellan dessa straffbud och förevarande § överhuvud icke ansetts kunna föreligga; se rättsfall 1936, s. 417.

s. 163. I rad 2, andra stycket, tillägges efter orden »t. o. m. d. $^{30}/_6$ 1930»: och som enligt lag d. $^{25}/_4$ 1930 och d. $^{31}/_3$ 1933 alltjämt äger giltighet,

Näst sista punkten i nämnda stycke skall lyda: Med vad sålunda dömts förverkat, skall förhållas såsom är sagt i K. F. d. $^{18}/_6$ 1937 ang. försäljning av rusdrycker, kap. 7, § 20, mom. 2.

§ 16.

s. 165. I andra stycket, rad 5 uppiifrån tillägges efter ordet »intensitetsgrad»: (jfr rättsfall 1932 s. 51).

I slutet av nämnda stycke tillägges: samt rättsfall 1934, s. 36.

s. 166. I slutet av första stycket tillägges: samt rättsfall 1932 s. 51.

s. 167. Efter rad 8 nedifrån i texten tillägges följande: Härvid måste emellertid såsom eljest krävas, att underlåtenheten på ett avgörande sätt medverkat till effekten i fråga, dju-

rets lidande, samt jämlikt ovan även att den ej heller kan anses rättfärdigad genom de omständigheter, som föranlett densamma; jfr i nämnda hänseenden rättsfall 1931 s. 235.

Å raderna 5 och 6 nedifrån i texten samma sida utbytes hänvisningen: jfr K. F. ²¹/₁₂ 1857 mot: jfr Lag om ägofred d. ²/₆ 1933 kap. 5, § 52.

I slutet av not 1 samma sida tillägges följande: Hithörande spörsmål ha numera erhållit en legal lösning därigenom att, utöver strafflagens stadganden angående straff för djurplågeri, i lag d. ⁴/₆ 1937 ang. slakt av husdjur givits vissa kompletterande, under särskild straffsanktion ställda föreskrifter angående slakts verkställande. Ang. dessa föreskrifters tillämpning se rättsfall 1940 s. 322. I 4 § av nämnda lag givas även vissa föreskrifter angående den vårdnadsplikt, som åligger den för vars räkning slakten verkställs eller, där han ej är tillstädes, den som därvid företräder honom i avseende å föreskrifterna angående slakts verkställande.

**Av samme författare har tidigare
från samma förlagsfirma i bok-
handeln utkommit:**

Kommentar till strafflagen kap. 7. Upp-
sala och Stockholm 1926. Pris 3Kr. 3.50.

Straffrättsliga studier. Uppsala och Stock-
holm 1928. Pris Kr. 6.25.

Kommentar till strafflagen kap. 17-18.
Andra, omarbetade och utvidgade upplagan. Uppsala och Stockholm 1930.
Pris Kr. 7.

Kommentar till strafflagen kap. 24. Andra,
omarbetade och utvidgade upplagan. Upp-
sala och Stockholm 1932. Pris Kr. 6.75.

Kriminalpolitik. Studier till den svenska
strafflagsreformen. Andra, väsentligt ut-
vidgade upplagan. Uppsala och Stock-
holm 1935. Pris Kr. 8.

Ur staternas liv. Studier över antikt och
modern statshv. Uppsala och Stock-
holm 1930. Pris Kr. 6.75.

Pris 1 kr. 25 öre